

Motion till riksdagen 2020/21:4010

av **Jon Thorbjörnson m.fl. (V)**

med anledning av prop. 2020/21:176 Modernare regler för bekräftelse av föräldraskap, faderskapsundersökningar och för att åstadkomma könsneutral föräldraskapspresumtion

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt bör återkomma med ett lagförslag som innebär att ett presumerat föräldraskap inte ska kunna hävas på den grunden att barnet har tillkommit genom en heminsemination eller genom assisterad befruktning vid en klinik utomlands med en anonym donator och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att hävandereglerna för ett presumerat föräldraskap bör utredas närmare och tillkännager detta för regeringen.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att föräldraskap ska presumeras i fler fall än i dag, vilket innebär att regleringen blir könsneutral och jämlik. Om modern vid barnets födelse är gift eller registrerad partner med en kvinna, ska kvinnan automatiskt anses som barnets förälder. Motsvarande ska gälla för faderskap eller moderskap för gifta par där en av makarna eller båda har ändrat könstillhörighet. I propositionen föreslås vidare att reglerna om bekräftelse av föräldraskap ska moderniseras och förenklas. Ogifta föräldrar som är myndiga och folkbokförda i Sverige ska ha möjlighet att digitalt bekräfta ett föräldraskap utan socialnämndens medverkan. Därutöver föreslår regeringen att regleringen av faderskapsundersökningar ska moderniseras i syfte att göra den tydligare och mer rättsäker. Regleringen görs teknikneutral och förutsättningarna för domstol att besluta om rättsgenetisk undersökning med hjälp av vävnad från en avliden man regleras särskilt.

Rättsgenetiska undersökningar vid utredning av faderskap enligt föräldrabalken ska betalas av staten. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2022.

Vänsterpartiets ståndpunkt

I propositionen föreslår regeringen lagändringar i syfte att – med utgångspunkt i barnets bästa – göra den föräldraskapsrättsliga regleringen mer modern, jämlik och ändamålsenlig. Vänsterpartiet anser att regeringens förslag i huvudsak är välgrundade. Vi bedömer att förslagen till stor del kommer att ge barn som föds i Sverige en bra start i livet. Vi välkomnar därför majoriteten av förslagen i propositionen.

Vi är dock, i likhet med Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas, transpersoners, queeras och intersexpersoners rättigheter (RFSL), kritiska till propositionens förslag om hävande av ett presumerat föräldraskap (prop. 2020/21:176 avsnitt 4.2). Förslaget innebär att de regler om hävande av presumerade faderskap (s.k. hävanderegler) som infördes den 1 januari 2019 nu utvidgas till att omfatta alla gifta par.

Sedan den 1 januari 2019 kan ett presumerat faderskap hävas om barnet kommit till efter insemination i hemmet med donerade spermier, efter assisterad befruktning vid en klinik utomlands som inte är behörig eller vid en klinik utomlands med donerade spermier från anonym donator. Faderskapet kan också hävas om samtycke inte skett på korrekt sätt inför assisterad befruktning. I och med att dessa nya hävanderegler infördes har utredningen som föregick denna proposition (SOU 2018:68) sett sig tvungen att förhålla sig till detta och föreslå att samma hävanderegler ska gälla för alla gifta par. Det är mycket beklagligt.

Då föräldraskap och faderskap kommer att presumeras automatiskt för alla gifta par kommer detta i vissa fall att ske felaktigt och därmed kunna komma att hävas i framtiden. Det försätter både barn och föräldrar i en osäker situation, då det t.ex. vid en konfliktfylld skilsmässa finns möjlighet för den som inte har fött barnet att häva presumptionen och lämna föräldern som fött barnet ensam i sitt föräldraskap. De föräldrar som känner till dessa regler kommer att kunna säkra upp sin situation genom att genomgå en adoptionsprocess, men de flesta kommer inte att känna till hur reglerna ser ut och därmed hamna i osäkra situationer. Det blir ett ojämnt system, där föräldrar med rätt resurser kommer att vara säkra i sitt föräldraskap, medan andra ovetandes har presumerats felaktigt.

Samkönade par och par där någon har ändrat juridiskt kön behöver i högre utsträckning än andra par donerade könsceller för att bli gravida, och därför riskerar barn i regnbågsfamiljer att drabbas hårdare än andra barn av de nya reglerna. Det kan aldrig vara förenligt med en princip om barns bästa att ge barn ett bristande rättsligt skydd som innebär att ett barn i vissa fall när som helst kan bli av med den förälder som inte har fött barnet. Barn har rätt till båda sina föräldrar.

RFSL anser i sitt remissvar att det förhållandet att ett barn har tillkommit genom heminsemination eller assisterad befruktning med okänd donator inte bör utgöra grund för att häva ett föräldraskap, varför förslaget inte bör genomföras i denna del och motsvarande grund för hävande av faderskap bör tas bort. Enligt RFSL kommer andelen presumerade föräldraskap som riskerar att hävas att vara större för samkönade par och andra hbtq-par som behöver donerade könsceller för att kunna få barn, vilket innebär att barn till olikkönade par får tryggare rättsliga familjeband än barn till samkönade

föräldrar. Mot bakgrund av de farhågor och den problematik som RFSL lyfter fram bör reglerna för hävande av ett presumerat föräldraskap (hävandereglerna) utredas närmare.

Hävandereglerna för ett presumerat föräldraskap bör utredas närmare. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Jon Thorbjörnson (V)

Christina Höj Larsen (V)

Linda Westerlund Snecker (V)

Gudrun Nordborg (V)

Jessica Wetterling (V)